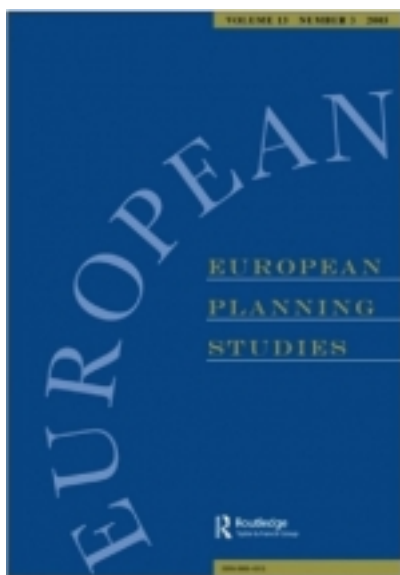

Entre icones i estructura: els límits del model cultural com a motor urbà

Published by [Interacció](#) [1] on 24/11/2016 - 11:19 | Last modification: 21/04/2026 - 15:24

Aquest article sobre el “model Calatrava” proposa una lectura crítica d’un dels relats més estesos en les polítiques urbanes recents: la idea que la cultura, especialment en forma de grans equipaments i esdeveniments, pot actuar com a motor principal de transformació urbana. A partir del cas de València, el text examina els efectes d’aquest model sobre la resiliència de la ciutat, posant-lo en contrast amb altres experiències com Bilbao o el 22@ de Barcelona. El punt de partida és clar: en el marc del capitalisme cultural, la dimensió simbòlica, els significats associats als llocs, als edificis o als esdeveniments, ha esdevingut central en la competència entre ciutats.

En aquest context, moltes estratègies urbanes han apostat per la construcció d'icones arquitectòniques i la celebració de grans esdeveniments com a mecanismes per projectar imatge i atraure inversió i turisme. El cas valencià n'és un exemple paradigmàtic: una combinació d'equipaments singulars i esdeveniments globals concebuda no com a complement, sinó com a eix central de la política urbana.

El problema que assenyala l'article no és tant l'ús de la cultura, sinó el lloc que ocupa dins de l'estratègia. Quan aquests dispositius simbòlics esdevenen el motor principal, poden generar el que els autors anomenen “bombolles culturals”: creixements intensius en despesa i visibilitat que, en el curt termini, poden produir expansió econòmica i atracció de visitants, però que alhora incrementen la vulnerabilitat del sistema urbà. Les dades mostren aquest doble efecte: València experimenta un creixement notable abans de la crisi, però pateix una caiguda més intensa posteriorment que altres models més integrats.

El contrast amb Bilbao i Barcelona és especialment revelador. En aquests casos, els projectes culturals i simbòlics s'insereixen en estratègies més àmplies de transformació econòmica i urbana, vinculades a la reconversió productiva i a la creació de nous teixits econòmics. Les icones hi tenen un paper de visibilització, no de substitució de l'estructura. En canvi, en el model valencià, l'artefacte esdevé l'eix, amb una connexió més feble amb el sistema productiu i el coneixement local.

Una de les aportacions més suggerents del text és la introducció del concepte de “plasticitat”. Més enllà de la resiliència entesa com a capacitat de resistir o recuperar-se, la plasticitat apunta a la capacitat de la ciutat de transformar-se estructuralment i d'integrar aquests artefactes en els seus processos econòmics, socials i urbans. Això desplaça la pregunta: no es tracta només de si un equipament funciona, sinó de si modifica realment el “fenotip” de la ciutat, és a dir, la seva manera de funcionar.

El text conclou amb una idea incòmoda per a moltes polítiques culturals urbanes: la cultura pot contribuir a la resiliència, però també pot debilitar-la si s'utilitza com a pretext o com a substitut d'una estratègia estructural. Els grans projectes poden generar impacte, però aquest impacte només esdevé transformador si s'insereix en processos més amplis i sostinguts. En cas contrari, el risc no és només l'ineficiència, sinó la generació de dependències i fragilitats que es fan visibles en moments de crisi.

Rafael Boix, Pau Rausell, Raül Abeledo | Routledge

[The Calatrava model: reflections on resilience and urban plasticity](#) [2]

Categories: Publicacions acadèmiques

Categories: Recursos i publicacions

Tags: desenvolupament territorial

Tags: governança cultural

Tags: sectors culturals i creatius

Tags: equipaments culturals

- [3]

Source URL: <https://interaccio.diba.cat/en/blogs/2016/icones-i-estructura>

Links:

[1] <https://interaccio.diba.cat/en/members/interaccio>

[2] <http://interaccio.diba.cat/sites/interaccio.diba.cat/files/calatravamodelresilience.pdf>

[3] <https://interaccio.diba.cat/node/6826>